

Izbori u Kaštelima u zadnjih 20 godina i motivacija mladih za ulazak u politiku

---

Mateljan, Ivan

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:358766>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-11**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju

Preddiplomski sveučilišni studij sociologije

Ivan Mateljan

**Izbori u Kaštelima u zadnjih 20 godina i motivacija mladih za
ulazak u politiku**

Završni rad

Student: Ivan Mateljan

Mentor: Dr.sc. Sven Marčelić

Zadar, 2021.

Sveučilište u Zadru
Odjel za sociologiju
Preddiplomski dvopredmetni studij sociologije

**Izbori u Kaštelima u zadnjih 20 godina i motivacija mladih za
ulazak u politiku**

Završni rad

Student:
Ivan Mateljan

Mentor:
Dr.sc. Sven Marčelić

Zadar, 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Ivan Mateljan**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Izbori u Kaštelima u zadnjih 20 godina i motivacija mladih za ulazak u politiku** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 1. listopada 2022.

Izbori u Kaštelima u zadnjih 20 godina i motivacija mladih za ulazak u politiku

Ovaj rad bavi se analizom izbornih procesa u Kaštelima koji su se odvijali od 2000. godine pa do danas, ali i motivacijom mladih stanovnika Kaštela za sudjelovanje u političkom životu svoje zajednice. Nakon teorijskog dijela, cilj je bio čitateljima približiti povijesni kontekst u kojem su se Kaštela razvijala, a nakon i suvremeno politički kontekst u kojem se iznose političke preferencije koje su Kaštela dosada pokazala. Zatim slijedi objašnjavanje metodologije koja je korištena u provođenju intervjua i pisanju rada, a potom i najduži dio, odnosno analiza četiri provedena intervjua. Na samom kraju rada, nakon zaključka nalazi se popis literature i prilozi korišteni u radu.

Ključne riječi: Kaštela, izbori, mladi, politika, motivacija

Elections in Kaštela in the last 20 years and the motivation of young people to enter politics

This paper deals with the analysis of election processes in Kaštela that took place from 2000. until today, as well as the motivation of young residents of Kaštela to participate in the political life of their community. After the theoretical part, the goal was to bring the readers closer to the historical context in which Kaštela developed, and then to the contemporary political context in which the political preferences that Kaštela have shown so far are presented. Then follows the explanation of the methodology used in conducting the interviews and writing the paper, and then the longest part, that is, the analysis of the four conducted interviews. At the very end of the paper, after the conclusion, there is a list of references and attachments used in the paper.

Key words: Kaštela, elections, young, politics, motivation

Sadržaj

1. Teorijski dio	1
2. Kaštela u povijesno-političkom kontekstu	6
3. Suvremeno-politički kontekst Kaštela	10
4. Metodologija	13
5. Analiza provedenih intervjua	14
6. Zaključak	24
Prilozi:	26
Popis literature.....	28

1. Teorijski dio

Ovaj rad manjim se dijelom bavi izborima koji su u Kaštelima provedeni od 2000. godine, a većim dijelom bavi se pogledima i razmišljanjima mladih Kaštelana koji su uključeni u politička zbivanja u svom gradu. Retrospekcija proteklih izbora ima za cilj upoznati čitatelja s političkom situacijom u Kaštelima, strukturom biračkog tijela i njegovim preferencijama, kao i kretanjima među odabirima glasača i korelacijama s ukupnim biračkim tijelom Republike Hrvatske.

U drugom dijelu radu prezentirat ću rezultate svog istraživanja temeljenog na četiri provedena polu-strukturirana intervjua s isto toliko mladih Kaštelana koji su politički angažirani. Za očekivati je da će barem neki od njih i u kasnijem životu ostati involvirani u lokalnu politiku te da će obavljati i neke ozbiljnije i odgovornije funkcije od onih koje trenutno obavljaju u Savjetu mladih grada Kaštela ili u svojim stranačkim organizacijama. Stoga bismo iz njihovih odgovora mogli naslutiti smjer u kojem će se Kaštela politički kretati u budućnosti, jer iako moji ispitanici nisu istih političkih, ideoloških ili stranačkih opredjeljenja za očekivati je da će netko od njih u budućnosti biti član nekog od političkih tijela kao što su Gradsko vijeće grada Kaštela ili skupština Splitsko Dalmatinske županije.

Pitanja koja su im postavljena uglavnom se tiču njihove motivacije za bavljenje politikom, razmišljanjima vezanim za lokalnu zajednicu u kojoj žive te o problemima iste odnosno rješenjima i njihovim osobnim ciljevima i ambicijama u daljnjoj karijeri. Ovo svakako nije prvi rad koji se bavi ovom ili sličnom tematikom, pa sam shodno tome poslužio radovima nekih autora koji su prije mene obrađivali teme vezane za mladu populaciju i njihovu uključenost i razmišljanja o politici.

Nije tajna da je u posljednje vrijeme interes mladih za politiku i politička zbivanja značajno pao, no pogrešno bi bilo mlade kao ciljanu skupinu promatrati kao jedno homogeno tijelo, jer iako postoje slični i isti problemi koji su vezani za cijelu generaciju ljudi, jedna od najznačajnijih karakteristika mladih kao populacijske skupine jest njihova heterogenost i razlike među njima (Ilišin 2017: 186). Razlozi za ovakvu situaciju predmet su rasprave i u nekim višim znanstvenim krugovima. No, unatoč tome većina će znanstvenika uzroke tražiti u tome što mladi danas ipak preferiraju političko djelovanje koje je izvaninstitucionalno, a najbolji primjer toga su prosvjedi, demonstracije, bojkoti ili potpisivanje peticija, iako nije zгорега spomenuti niti činjenicu da su javni i politički život vrlo često međusobno povezani, te se mladi češće pronalaze u humanitarnim i volonterskim udrugama i djelovanju kroz iste (Ilišin

2017: 187). Neka starija istraživanja koja su rađena u Hrvatskoj pokazala su velike razlike između mladih i starijih generacija kad je u pitanju politika. Jasno se pokazuje da za razliku od starijih, mladi imaju značajno manje povjerenja u demokratski sustav i tekovine demokracije i izražavaju skepsu prema dosad zastupljenim političkim normama, no iako su manje socijalno osjetljivi mladi su iskazali mnogo veću toleranciju prema nekim društvenim skupinama nego što je to dotad bio slučaj (Ilišin 2017: 190).

Što se tiče anketa i drugih oblika istraživanja javnog mnijenja kada je riječ o simpatijama koje građani iskazuju prema političkim strankama, one se u Republici Hrvatskoj provode redovito još od prvih demokratskih izbora koji su se održavali u travnju i svibnju 1990. One pokazuju neke dobro znane trendove među biračima i njihova se uloga sastoji od toga da građanima koji vide rezultate ankete na televiziji, dnevnim novinama ili nekom od internetskih portala, približe trenutni odnos snaga na hrvatskoj političkoj sceni (naravno, u trenutku provođenja iste ankete) i da daju uvid u neke nove trendove koji se pojavljuju ili imaju tendenciju da među ciljanom publikom izazovu osjećaj iznenađenja. Takva i slična istraživanja dosad su uvijek iznova pokazivala da mladi kao i uostalom bilo populacije koji se u istraživanju uzme kao ciljani uzorak često mijenjaju svoje političke preferencije i da je njihova podrška nekoj od političkih stranaka u vrlo malom broju slučajeva stalna (Ilišin 2017: 194).

Jedan od interesantnijih primjera glasačkih preferencija među mladim biračima svakako je jedno od istraživanja provedeno 2013. godine koje je pokazalo da unatoč tome što dvije najснаžnije stranke na nacionalnoj razini (Hrvatska demokratska zajednica prema tom istraživanju uživala je 16,4 % podrške među mladim biračima, a Socijaldemokratska partija Hrvatske 15,8 %) imaju manje od trećine ukupnih glasova (sveukupno svega 32,2 % glasova) u tom trenutku nije postojala treća stranka koja bi mogla prijeći izborni prag i ostvariti ulazak u parlament jer niti jedna od ostalih 14 stranaka koje su bile ponuđene sudionicima kao mogući odgovor nije dobila više od 5 % potpore, to jest nije prešla zamišljeni izborni prag (Ilišin 2017: 194). No, volio bih spomenuti da je tada broj ispitanika koji ne izražavaju podršku niti jednoj od postojećih političkih stranaka u Hrvatskoj toliko narastao da se gotovo polovica izjasnila tako, a to je izjavilo čak 45 % od svih ispitanih, unatoč tome što nam ta informacija ne nudi samo jedan zaključak, svakako nam ukazuje na to da mlado stanovništvo neosporno gubi povjerenje u postojeći politički sustav i da u njemu ne mogu pronaći niti jednu opciju koja u dovoljnoj mjeri zastupa neke od njima bliskih vrijednosti što i rezultira ovakvim rezultatom (Ilišin 2017: 194-195).

Ako se odmaknemo od stranačkih preferencija i za trenutak promotrimo vrijednosti i stavove koje mladi izražavaju vidjet ćemo da oni u golemoj većini prihvaćaju većinu vrijednosti koje ističe Ustav Republike Hrvatske, a među njima prevladaju redom: Ljudska prava, sloboda i jednakost koje vrlo važnim smatra gotovo tri četvrtine ispitanih, dok je najmanje prepoznata ostala vrijednost poštivanje demokratskog sustava koji je višestranački i načelo vladavine prava koje u svojim odgovorima odabire nešto manje od polovice ispitanika, te bi se za te vrijednosti moglo reći da ih mlađa populacija uopće ne percipira kao bitne (Ilišin 2017: 198-199).

Jedno istraživanje rađeno je 2019. godine i kao centar zanimanja istaknuta je participacija mladih u političkim strankama u Međimurskoj županiji te njihova uloga i razmišljanja o politici koje njihove stranke provode. Istraživanje je rađeno na nešto većem uzorku i obuhvaća više istraživačkih pitanja, no iako se rezultati koji su dobiveni u najsjevernijoj županiji u Republici Hrvatskoj nipošto ne mogu prenositi na rezultate istraživanja koje se provodi u Splitsko-Dalmatinskoj županiji odnosno konkretnije u Kaštelima, što zbog različitih glasačkih preferencija tamošnjih birača, drukčijeg vremena provođenja ili jednostavno drukčijeg konteksta, ispitanici su slične dobi i suočavaju se s izrazito sličnim problemima, stoga će zasigurno postojati neke korelacije između dva istraživanja.

Odmah po odgovorima ispitanika na prvo postavljeno istraživačko pitanje da se primijetiti da je više od polovice ispitanika postalo članom stranke na nagovor ili pod utjecajem jednog ili oba svoja roditelja, dok se tek jedan manji dio u stranku upisao iz osobnih ideala, a najmanji dio kao glavni razlog učlanjivanja u stranku naveo je vlastitu želju da proširi svoje vidike odnosno smatrajući da će mu to pomoći pri proširenju svojih socijalnih kontakata (Židov 2019: 29-30). Istaknuo bih da su pogledi gotovo svih ispitanih na Hrvatsku stvarnost i svakodnevicu izrazito pesimistički, a kod nekih imaju gotovo kataklizmičke razmjere, unatoč tome što je Međimurska županija među razvijenijim županijama u Hrvatskoj. Uz generalno pesimistične perspektive neki od ispitanika spominjali su i neka svoja rješenja koja žele primijeniti na nacionalnu razinu, dok su neki ispitanici pokazali, iako vjerojatno u afektu i određeni totalitarni refleks, izražavajući želju da se ljude ponovno smjeste u nekadašnju komunističku kaznionicu na Golom Otoku, ali smatram da nije pogrešno kazati da su ispitanici nesvjesno postigli konsenzus oko toga da državna vlast ne čini dovoljno za svoje te da je situacija generalno vrlo loša, razlozi koje ispitanici navode za takvo stanje razlikuju se od jednog do drugog odgovora koje su ponudili na postavljeno pitanje (Židov 2019 39-40).

Još jedno pitanje na koje su ispitanici davali vrlo slične ili identične odgovore jest ono koje se tiče participacije mladih u strankama i općenito zainteresiranosti mladih za politiku. Naime, svi

smatraju da dio krivnje za trenutnu situaciju u kojoj se nalazi naša zemlja leži između ostalog i na mladima koji nisu dovoljno aktivni ili su potpuno nezainteresirani za politička događanja, a pronalaze više uzroka za apatiju među mladima kao što su generalni stav o nepopravljivom stanju u državi na koji je nemoguće utjecati, slaba politička obrazovanost, dok je jedan od ispitanika istakao i problem starijih stranačkih kolega koji svojim ponašanjem usporavaju napredak mladih i perspektivnih članova stranke što mlade dodatno demotivira za ozbiljne bavljenje politikom i društveni angažman (Židov 2019 42-43). No, ipak odgovori su među ispitanicima bili najrazličitiji kada je riječ bila o njihovom daljnjem angažmanu u stranci i političkim ambicijama. Najveći broj nije otkrio svoje ambicije, odnosno izjasnili su se tako da su izjavili kako uopće nisu razmišljali o svom daljnjem sudjelovanju i napredovanju unutar stranke i regionalne politike, neki su odgovorili da imaju veliku želju za daljnjim napretkom i ozbiljnijim uključenjem i sudjelovanjem u kreiranju politika koje će stranka zastupati u narednom periodu, jedna je ispitanica izrazito razočarana i planira se u kratkom vremenu ispisati iz stranke kojoj pripada, a bilo je i nekih odgovora koje bismo mogli okarakterizirati kao *diplomatske* (Židov 2019: 53). Nije teško opaziti da ispitanici iz Međimurske županije mnogo više vole naglasiti negativan kontekst i negativne pojave u društvu kao i specifičan pesimistični stav o dnevno-političkim i generacijskim pitanjima, dok pozitivne pojave i stvari s kojima su zadovoljni s nekim iznimkama komentiraju mnogo suptilnije, a nerijetko se naglašava i potreba aktivnosti mlađih pripadnika stranaka (Židov 2019: 59).

GONG (kratica za nevladinu organizaciju „Građani organizirano nadgledaju izbore“) je 2011. godine proveo istraživanje među hrvatskim srednjoškolcima koje je za cilj imalo utvrditi koliko zapravo temeljno znanje o politici i političkim procesima imaju hrvatski učenici nakon što završe srednju školu. Pokazalo se da su učenici nakon kraja srednjoškolskog obrazovanja zapravo stekli vrlo malo znanja kad je u pitanju elementarna politička pismenost, primjerice više od polovice ispitanih učenika, bili oni polaznici gimnazija ili strukovnih škola ne zna razliku između političke vlasti i opozicije, a također bez obzira na vrstu škole koju pohađaju ispitanici su imali velike poteškoće u razumijevanju pojmova legalnosti i legitimiteta vlasti koje zapravo razliku manje od polovice obuhvaćenih ovim istraživanjem (Bagić i Šalaj 2011: 25). Kada je riječ o ideologijama stranaka velika većina zapravo uopće ne razlikuje liberalne od demokršćanskih stranaka ili socijalističke od konzervativnih, vrlo rijetko su odabirali točne odgovore na pitanjima o državnim simbolima i značajkama države i liberalnog društva, a razlika između gimnazijalaca i onih koji su pohađali neku od strukovnih škola postoji, no ne može se reći da je ona značajna (Bagić i Šalaj 2011: 26). Neki od mojih ispitanika u vrijeme ovog

ispitivanja također su bili u fazi srednjoškolskog obrazovanja stoga držim da i ovo istraživanje može biti relevantno za rezultate mog istraživanja.

2. Kaštela u povijesno-političkom kontekstu

Kaštela su grad koji se nalazi između Trogira i Solina, a nastao je nastao srastanjem 7 malih mjesta (kaštela) u jedinstvenu cjelinu, od kojih je, prema posljednjem popisu stanovništva koji je proveden 2011. najmnogoljudniji Kaštel Stari koji ima 7052 stanovnika te je jedini od sedam Kaštela koji ima preko sedam tisuća stanovnika, dok uvjerljivo najmanje žitelja ima najzapadniji Kaštela, a to je Kaštel Štafilić u kojem svoje prebivalište ima 3042 osobe i jedini je u kojem taj broj manji od 4 tisuće. Prema podacima iz istog popisa Kaštel Novi koji se nalazi između dva prethodno spomenuta Kaštela ima 6411, Kaštel Lukšić 5425, Kaštel Kambelovac 5027, Kaštel Gomilica 4881, a Kaštel Sućurac 6829 stanovnika. Sveukupno Kaštela se protežu na 57,67 km², a broj žitelja iznosi 38 667, no prema svim očekivanjima i procjenama Kaštela će a ovogodišnjem popisu stanovništva po prvi puta prijeći brojku od 40 tisuća stanovnika, a još od popisa koji je proveden 1991. u Kaštelima je rast broja stanovnika konstantan. Kaštelansko polje zasigurno je jedno od prvih lokacija u kojima su se skrasili novodoseljeni Hrvati još u osmom i devetom stoljeću, što i nije teško za razumjeti zbog toga što je ono izrazito pogodno za razne grane poljoprivrede, a i nalazi se na moru tako da su ondašnji Hrvati vrlo brzo privikli na novi dom. Jedan od najvažnijih dokumenata Hrvatske srednjovjekovne povijesti, a možda i cjelokupne povijesti Hrvata, povelja kneza Trpimira (češće se koristi naziv Trpimirova darovnica) koja se smješta u 852. godinu spominje i crkve Sv. Jurja na Putalju koja je sagrađena za vrijeme kneza Mislava koji je vladao prije kneza Trpimira (povjesničari razdoblje njegove vladavine najčešće smještaju između 835 i 845), a ostatci same crkve se nalaze u Kaštel Sućurcu (Omašić 1986: 13-14). Ista crkva bit će predmet rasprave između splitskog i ninskog nadbiskupa koju će presuditi knez Muncimir četrdeset godina nakon Trpimirove darovnice i dodijelit će crkvu svetog Jurja na Putalju splitskoj nadbiskupiji (Omašić 1986: 13). Upravo s usponom prve hrvatske narodne dinastije, Trpimirovića i stvaranjem prve jake hrvatske države čije je središte bilo u priobalnom pojasu Dalmacije i u Dalmatinskom zaleđu raste broj relevantnih materijalnih ostataka iz toga vremena koji je znanstvenicima uvelike pomogao u razumijevanju i saznavanju novih činjenica vezanih za razdoblje ranog srednjeg vijeka u Hrvatskoj (Hodžić 1998: 31). Tonči Burić koji se gotovo cijelog svog života bavio iskapanjima na području Kaštela i okolice, tvrdi da je upravo blizina splitske nadbiskupije koja je bila shvaćana kao izravna nasljednica nekadašnje salonitanske metropolije kao i učestalost franjevačkih kršćanskih misija koje su u najvećem broju dolazile iz Franačke najodgovorniji za po svemu sudeći brz prelazak Hrvata s dotadašnjih poganskih religija na kršćanstvo koje u to doba nije bilo podijeljeno između sebe na rimokatolike i pravoslavce, a sa

sociološkog stajališta kao najvažnije možemo istaknuti crkve koje datiraju iz ovog razdoblja, a u Kaštelima ih zaista ima pregršt, i to u gotovo svim dijelovima Kaštela od već spomenute crkve svetog Jurja na Putalju i crkve svete Marte u Bijaćima koje zasigurno spadaju među najvažnija arheološka otkrića Srednjeg vijeka u Republici Hrvatskoj pa do manje poznatih crkava koje nam sve služe kao dokaz duhovnosti koja je konstantno bila prisutna kod tadašnjih stanovnika Kaštela (Hodžić 1998: 33). Nadalje iz sociološkog kuta gledanja za tadašnje odnose u društvu i socijalnu stratifikaciju svakako je važno spomenuti da su prve lokalitete koji su bili darovani splitskoj nadbiskupiji bili naseljeni kmetovima, no neki dijelovi poput Ostroga (dio Kaštel Lukšića koji se nalazi na brdu Kozjak) bili su naseljeni slobodnim seljacima koji su se nazivali didići što nije bio tako učestao slučaj u tadašnjoj Europi, a stanovnici će ta naselja početi napuštati u 15. i 16. stoljeću i pred sve većim najezdama Turaka i selit će se na područje Kaštela koje je bilo na moru i pod kontrolom tadašnje Mletačke Republike, a Burić smatra da je upravo tada završilo razdoblje aglomeracija malih naseobina na obroncima Kozjak koja traje od doseljenja Hrvata na ova područja ili ranije i počinje za Kaštela jedna potpuno nova epoha, a to je povijest Kaštela kao jedinstvene cjeline (Hodžić 1998: 33). Mnoge trogirске i splitske aristokratske obitelji naći će svoje interese u Kaštelima pa će shodno tome zbog bolje obrane od turske opasnosti početi graditi veći broj kaštela (utvrda) i oko njih će srasti 7 naselja koja su se pod svojim imenima održala i do današnjih dana, a između sebe se biralo svojevrsnog seoskog starješino kojeg su nazivali *Gaštaldo* koji imao obavezu svake noći zaključavati seoska vrata i paziti na svoje sumještane za što je dobivao i potporu u novcu, a ključ je simbolizirao njegove ovlasti (Omašić 1986: 136-137). Iz sociološke perspektive posebno je interesantno da su se stari Kaštelani između sebe skupljali u bratovštine te da su te male kaštelanske komune u to vrijeme imale i određeni stupanj autonomije koji su uglavnom odnosio na poljoprivredna dobra i urode, a kroz spomenute su bratovštine jednom godišnje birani jedan župan te dva suca koje su nazivali veliki i mali sudac, župan je imao pravo sazivati ostale članove kako bi raspravljali o vjerskim pitanjima te o pitanjima vezanima uz gospodarstvo i urode, a također bi na tim sjednicama uvijek bio prisutan barem jedan predstavnik vlasti s više instance (Omašić 1986: 139-140). U daljnjim razdobljima konstanta će ostati sukobi Kaštelana i mještana okolnih sela, uglavnom onih koji su se nalazili preko Kozjaka i graničili s Kaštelima, a oni su uglavnom izbijali zbog ispaše stoke i prava na zemlju i nerijetko su završavali fizičkim sukobima (Omašić 1986: 211 - 213). No, ovaj rad bavi se prije svega izborima i politikom u Kaštelima, a možemo reći da ono u Kaštelima ima vrlo dugu tradiciju jer Kaštelani od Srednjeg vijeka pa do sredine 19. stoljeća između sebe birali namjesnika crkvenih beneficija (zemlje uz crkve) koji je upravljao financijama koje su između ostalog pokrivala i troškove crkve i svećenika, a

namjesnik kojeg su zvali nadarbenik morao je prikupiti većinu glasova juspatrona odnosno glava svih starijih kaštelanskih obitelji, a i on sam morao je biti potomak nekog od didića , a jedan od popisa svih juspatrona s pravom glasa u Kaštelima koji je sačuvan datira iz 1769. (Omašić 1986: 367 - 370). Ipak izbori koji su imali najveću važnost u Kaštela će stići u 20. stoljeću. Osim stranaka i glazbena i kulturna društva imat će predznak hrvatski ili jugoslavenski zavisno od političke orijentacije njihovih pripadnika, a kulminacija toga dolazi na izborima koji su provedeni 20-ih godina. Kaštela su obilazili gotovo svi važniji akteri hrvatskog političkog života među kojima se posebno ističe Stjepan Radić centralna ličnost hrvatskog političkog života toga vremena te August Košutić koji je za vrijeme jednog posjeta Kaštelima doživio fizički napad (Vuletin i Domazet 2002: 2). Zanimljivo je da su na općinskim izborima 1920. i 1923. svoje povjerenje Kaštelani davali strankama koje nisu spadale među najveće u tadašnjoj državi, a to su bile Zemljoradnička stranka koja je na i 1920. i 1923. dobila više glasova od druge najsnažnije političke opcije u Kaštelima, a to je bila Hrvatska pučka stranka čiju je listu nosio lokalni župnik Ivan Vuletin (Vuletin i Domazet 2002: 26). Ipak do zaoštavanja je došlo na izborima provedenima 1926. prije kojih se dogodio značajan uzlet Hrvatske Seljačke Stranke (HSS) u Dalmaciji koja je imala najveći broj pristalica i na izbore je odlučila izaći u koaliciji s Hrvatskom federalističkom strankom i Hrvatskom pučkom strankom pod imenom „Ujedinjeni Hrvati“, a glavni oponent bila im je koalicija Radikalne i Demokratske stranke pod nazivom „Jugoslavenski blok" koja je na izborima ostvarila kontroverznu pobjedu za samo jedan jedini glas nakon čega su uslijedile mnoge žalbe zbog toga što je dvadeset petorici Kaštelana bilo zabranjeno glasovanje, a koji su se svi redom izjasnili da žele glasati za koaliciju hrvatskih stranaka, no na daljnje provedenim izborima u Kaštelima pobjede je uglavnom ostvarivao HSS (Vuletin i Domazet 2002: 28-29). Nakon 30-ih godina nisu provedeni izbori sve do prvih višestranačkih izbora u Hrvatskoj 1990. , a prema podacima dostupnima na stranicama DIP-a (Državno Izorno Povjerenstvo) na tim izborima uvjerljivu je pobjedu ostvarila Hrvatska demokratska zajednica čiju je listu nosio Joško Kovač, no valja naglasiti da su na tim izborima Kaštela bila zasebna izborna jedinica, a nakon toga su Kaštela postala dio IX izborne jedinice. HDZ će tijekom 90-ih godina dobivati sve izbore sve do 2000. kada će na parlamentarnim izborima najviše glasova dobiti koalicija SDP-a i HSLS-a, nakon toga na svim ostalim parlamentarnim izborima pobjedu je odnosio HDZ. Cilj ovoga rada je kroz podatke DIP-a i polu- strukturirani intervju s nekoliko zastupnika u kaštelanskom gradskom vijeću doći do odgovara na pitanja kako oni vide lokalnu politiku u Kaštelima, njihove ciljeve i njihovu motivaciju za ulazak u politiku, te pokušati analizirati sveukupne rezultate provedenih izbora u Kaštelima s posebnim naglaskom na one koji su provedeni u posljednjih 20 godina i pokušati

ih povezati sa životnim prilikama, razmišljanjima građana i zastupljenosti svakog od sedam Kaštela.

3. Suvremeno-politički kontekst Kaštela

Ustavnim promjenama 2000. godina Republika Hrvatska prešla je iz polupredsjedničkog u parlamentarni politički sustav, samim time su parlamentarni izbori postali na neki način važniji od predsjedničkih. Iako su kroz cijele devedesete godine glasači u Kaštelima na svim izborima iskazali uvjerljivo najveću podršku Hrvatskoj Demokratskoj Zajednici 2000. promjena na nacionalnoj razini zahvatila je i ovaj grad. Naime koalicija koju su činili SDP (Socijaldemokratska Partija) pod vodstvom Ivica Račana koji je nosio listu te bio kandidat za predsjednika vlade i HSLS (Hrvatska socijalno-liberalna stranka) čiji je predsjednik tada bio Dražen Budiša osvojili su najveći broj glasova, to jest nešto više od trećine svih glasova, dok je HDZ koji je prvi puta ovdje završio kao drugoplasirani dobio nešto manje od 29 %. Od ostalih stranaka koje su postigle zapažen rezultat izdvaja se koalicija „Četvorke“ (HSS, LS, HNS, ASH) koja je dobila 10,28 % glasova i koalicija Hrvatske Stranke Prava i Hrvatske Kršćansko-Demokratske Unije kojoj je pripada 7,8 %. Na idućim parlamentarnim izborima koji su provedeni 2003. godine situacija se značajno promijenila. Premoćno je pobijedio HDZ koji je dobio povjerenje čak 47 % Kaštelana koji su izašli na svoja birališta. Podrška pobjedniku prošlih izbora SDP-u koji je ovaj put na izbore izlazio samostalno se prepolovila pa su te godine dobili tek nešto više od 16 % posto glasova, a od ostalih stranaka zamišljeni izborni prag od 5 % prešao je samo HSP čiju je listu na nacionalnoj razini nosio Anto Đapić. Sljedeći izbori slijedili su 4 godine kasnije na kojima je Ivo Sanader privukao još veće simpatije Kaštelana osvojivši više od 50 % svih glasova, dok je SDP kojeg je ovaj put predvodio Zoran Milanović dobio 25 % što je značajno više nego na prijašnjim izborima, no i dalje je HDZ u Kaštelima imao dvostruko više glasača. Iako je HDZ 2003. i 2007. slavio i na nacionalnoj razini Kaštelani nisu pratili trendove 2011. te su iako u manjem postotku ostali vjerni HDZ-u koji je dobio 35 %, dok je SDP koji je te godine postigao najbolji izborni rezultat u Hrvatskoj i kao posljedicu toga sastavio vladu, u Kaštelima je dobio tek jedan postotak više nego na proteklim izborima. Nezavisna lista don Ivan Grubišić dobio 12 % podrške, pravaška koalicija okupljena oko Ruže Tomašić privukla je malo manje od tisuću glasova što je bilo dovoljno za nešto više od 5 %. 2015. godine koalicija predvođena HDZ-om uspjela povratiti najveći dio podrške koji je izostao 2011. te je dobio više od 49%, a prvi put je SDP bio ozbiljno ugrožen na drugom mjestu sa svojim 21 % jer im je Most nezavisnih lista koji je bio najveće iznenađenje na tim izborima zaprijetio dobivši svega 0,6 % manje. Samo godinu dana kasnije morali su biti provedeni izvanredni izbori za Hrvatski sabor na kojim su postignuti vrlo slični rezultati, naime HDZ je rastao za 1 % dok su SDP i Most dobili 19 i pol, odnosno 16,66 %. Na

zadnjim izborima prije godinu dana HDZ je iako s manjom podršku ipak zadržao čelnu poziciji, ovaj put je dobio 42 %, a SDP prvi put pao ispod drugog mjesta koje od njih preuzeo Domovinski Pokret Miroslav Škore gotovo 17 % glasova što je za 2 % bolje od SDP-ovog rezultata. Zadovoljan rezultatom mogao je biti i Most koji je sa svojih 14 % osvojenih glasova treće izbore zaredom postigao vrlo dobar rezultat u Kaštelima.

Što se tiče predsjedničkih izbora možemo kazati da tu preferencije birača ne koreliraju previše s rezultatima parlamentarnih izbora. 2000. godine Mate Granić kandidat HDZ-a dobio je 31 % glasova te je u Kaštelima bio prvoplasirani, iako na nacionalnoj razini nije uspio ući u drugi krug. Dražen Budiša dobio povjerenje 27 % što je identičan postotak i mjesto koje je dobio na nacionalnoj razini, a Stjepan Mesić koji je dobio čak 41% ukupnih glasova u Hrvatskoj i bio uvjerljivi pobjednik prvog kruga u Kaštelima je dobio 1,5 % manje od Budiše. Ni u drugom krugu Mesić nije dobio više od Budiše koji 60 % glasova, a zanimljivo je da su ukupno glasovi u zemlji zapravo bili raspoređeni obrnuto. Pet godina kasnije nije mnogo nedostajalo Mesiću da potvrdi drugi mandat već u prvom krugu, pa je tako i u Kaštelima dobio najviše glasova u prvom krugu (30 %), ali samo 4 odnosno 6 % imali su kandidatkinja HDZ-a Jadranka Kosor i nezavisni kandidat Boris Mikšić. U drugom krugu Mesić nije dobio većinsku podršku Kaštelana već je to bila Kosor koja je dobila 11 % više. Krajem 2009. i početkom 2010. podršku je dobio kandidat SDP-a Ivo Josipović i to 30 % u prvom krugu, a kandidat HDZ-a Andrija Hebrang zaostajao je 10 %. U drugom krugu Josipović nije uspio prenijeti na Kaštela ukupnu pobjedu u Hrvatskoj te je pobjedu u drugom krugu u ovom gradu odnio Milan Bandić. Zanimljivo je kako u ovim godinama kada HDZ dobiva 50 % na parlamentarnim izborima tu prednost nad ostalim strankama ne može prenijeti na predsjedničke izbore, pogotovo u prvom krugu. Tu prednost HDZ je uspio kapitalizirati tek na sljedećim izborima koji su na razini Hrvatske bili izuzetno tijesni u Kaštelima je njihova kandidatkinja Kolinda Grabar Kitarović dobila premoćnih 45 % u prvom odnosno gotovo 70 % u drugom krugu ostavivši iza sebe tadašnjeg predsjednika Josipovića iza sebe za više od 20 %. Na posljednjim predsjedničkim izborima tadašnja predsjednica opet je dobila najviše glasova u Kaštelima i to 34 % u prvom krugu, a najbliži joj je bio tada nezavisni kandidat Miroslav Škoro koji imao 5 % manje. Zanimljivo je da je Zoran Milanović koji je bio ukupni pobjednik kako prvog tako i drugog kruga čime je postao peti predsjednik Republike Hrvatske u Kaštelima je bio tek trećeplasirani u prvom krugu, dok je u drugom krugu Grabar Kitarović dobila čak 5 tisuća glasova više

Na svim lokalnim izborima, osim 2009. godine HDZ je dobio uvjerljivo najviše glasova i kada je u pitanju izbor gradonačelnika, ali i izbor zastupnika u gradskom vijeću. Na izborima 2001.

i 2005. građani su glasali samo za Gradsko vijeće, a onda bi ona opcija koja je dobila većinu imala pravo predložiti kandidata za gradonačelnika. Na tim izborima uvjerljivu je pobjedu ostvario HDZ, te je za gradonačelnika izabran kasniji župan Splitsko- Dalmatinske županije i trenutni potpredsjednik Hrvatskog sabora Ante Sanader, a nakon toga 2005. gradonačelnik je postao sadašnji predsjednik Gradskog vijeća Ivan Udovičić. 2009. dogodila se jedina smjena vlasti u Kaštelima, a tada je pobjedu odnio nezavisni kandidat Josip Berket i to u drugom krugu kada je dobio 200 glasova više od dotadašnjeg gradonačelnika Udovičića. Udovičić je ponovno postao gradonačelnik, no iako je bio vrlo blizu pobjede u prvom krugu išlo se u drugi krug u kojem je on dobio podršku od 60% ispred dotadašnjeg gradonačelnika Berketa. Nakon toga je HDZ odlučio na idućim dvama izborima 2017. i 2021. kandidirati Denisa Ivanovića koji je oba puta pobjedu ostvario u prvom krugu.

Prema rezultatima svih dosadašnjih izbora možemo reći da je struktura biračkog tijela u Kaštelima pretežito desne političke orijentacije u kojoj najviše glasova redovito dobiva HDZ, no kada se pojavi desna alternativa kao na zadnjim parlamentarnim i lokalnim izborima dobije značajan broj glasova. U trenutnom sastavu Gradskog vijeća grada Kaštela HDZ ima uvjerljivu većinu od 11 zastupnika, a sljedeća je nezavisna lista Josipa Berketa s tri zastupnika koliko ima i koalicija Domovinskog Pokreta i HSP-a. Most ima 2 zastupnika a po jednog imaju Akcija mladih i SDP.

4. Metodologija

Istraživačka pitanja:

1. Koje su okolnosti dovele do uključivanja mladih Kaštelana do uključivanja u politički život kakva ih je motivacija na to ponukala?
2. Što ispitanici misle o perspektivi mladih i politikama koje prema mladima provodi grad?
3. Kakva su njihova razmišljanja po pitanju aktualnih problema i pozitivnih trendova u Kaštelima i njihovih dosadašnjih političkih karijera?

Cilj i svrha istraživanja:

Cilj istraživanja jest razumijevanje motivacije i postupaka koji dovode do ulaska mladih osoba u politiku, a svrha je opisivanje istog tog procesa.

Metoda i uzorak:

Metoda koja je korištena u razgovoru sa sugovornicima je polu-strukturirani intervju u kojem su sudionici pitani o razlozima ulaska u politički i javni život, očekivanjima i njihovim vlastitim viđenjima grada Kaštela i smjera u kojem idu. Pažnja je posvećena i svakodnevnim problemima kao i njihovoj perspektivi u budućnosti. Uzorak je rađen na 4 ispitanika u dobi od 21 do 27 godina. Svaki od četiri razgovora je snimljen i potom transkribiran.

5. Analiza provedenih intervjua

Na samom početku ispitanicima su postavljana pitanja koja se tiču njihovih prvih angažmana u politici i motivacijama ulaska u stranački život. Iako znamo da je Hrvatska zemlja koja ima relativno mladu modernu liberalnu demokraciju, što ima za posljedicu da se mladi rjeđe interesiraju za politiku i imaju manje povjerenja u nju nego što je to inače slučaj u zemljama razvijene demokracije ipak postoje mladi ljudi koji su se odlučili uključiti u javni život svoje mjesne zajednice (Ilišin 2017: 190). Može se reći da između sebe ispitanici imaju nesvjesni konsenzus, to jest iako nemaju doticaja jedni s drugima svi su više ili manje naveli slične razloge koji su ih motivirali da se uključe u lokalnu politiku. Tako svi ispitanici kao glavnu motivaciju naveli želju da iz svojevrsnog lokalpatriotizma pomognu svom gradu kroz uključenje u politiku. Jedina iznimka je možda druga ispitanica koja je rekla da se u politiku da bi mogla pozitivno utjecati na mladu populaciju u Kaštelima, no i mladi su također dio društva stoga i njezinu vrstu motivacije smatram vrlo srodnom s onom koju su spominjali i ostali ispitanici.

I: Kad ste se odlučili za politički angažman?

SU1: Politički sam se odlučio angažirati kad sam napunio 18 godina, zbog toga što sam tad imao najviše motivacije za utjecati na politički život u Kaštelima. Najviše me povela mladost i činjenica da su Kaštela grad u velikim problemima, smatrao sam da je najbolje što prije se politički angažirati i sudjelovati u javnom životu.

SU2: Pa, u politici sam aktivna zadnje 4 godine, sam angažirana u politici. Kako sam ušla u savjet mladih, zainteresiralo me to što mladi nemaju previše tog nekog sadržaja što se tiče samih druženja ili nekih sportskih aktivnosti di bi se onda svi družili i bili aktivni.

SU3: Politički angažirati? Pa to je bilo prije nekih desetak godina, tad sam još iša u srednju školu, tad me je to počelo zanimati. Najveća motivacija mi je bilo pomoć svome gradu, da pomognem da se nešto promine nabolje.

SU4: Politički sam se odlučio angažirati u razdoblju kad sam upisao fakultet, iako sam i ranije o tome razmišljao tad su bili neki drugi prioriteti. S obzirom da sam upisao humanističku znanost to mi je nekako vrlo blisko, tada su mi se nekako proširili vidici i odlučio sam da idem u smjeru političkog angažmana. Pa razne stvari, najviše zbog same situacije u Kaštelima, a i na fakultetu sam uvidio da je politika najbolji način za utjecati na društvo, a neki drugi oblici koji se možda čine primamljivi nisu toliko efektivni, a i imao sam podršku obitelji i prijatelja. To me motiviralo da se okušam.

Nadalje su ispitanici odgovarali o svojem vlastitom angažmanu u stranci kojoj pripadaju. Prvi i četvrti sugovornik imaju vrlo slične razloge učlanjenja u stranku iako su suprotnih svjetonazora, ali su se odlučili ući u stranku baš zbog toga što su smatrali da ona najbolje oslikava njihove vlastite stavove. Druga sugovornica nije članica nijedne od stranaka, ali je razlog za uključenje u politiku našla preko svojim vlastitih društvenih angažmana, dok je treći sugovornik razlog za učlanjenje pronašao u ranijim vremenima djelovanja stranke. Također je zanimljivo spomenuti da je treći ispitanik jedini koji je barem jedan dio motivacije pronašao u obitelji. I ovdje su se potvrdila neka od prethodnih istraživanja koja su pokazala da primjerice članovi HDZ-a u češćoj mjeri postaju ljudi sa srednjom stručnom spremom te imaju obiteljsku pozadinu, a također je on jedini od ispitanika koji nije pohađao neki vid višeg obrazovanja (Ilišin 2017: 197-198).

I: Možete li opisati kako ste ušli u politiku i kako ste se uključili u stranački život?

SU1: Ušao sam u SDP jer sam smatrao da ona jedina ima prave ljude i prave ideje za promjene života nabolje, tako da me to najviše ponukalo. Inače sam lijevih političkih orijentacija tako da sam smatrao da je to dobar potez. Šta ja znan u Kaštelima je tad od lijevih stranaka postojala samo SDP tako da sam ja odlučio da je to pravi izbor.

SU4: Ubiti ja obiteljski ni prijatelji mi nisu povezani sa strankama, tako da sam se ja sam odlučio sam kontaktirati stranku i inače kako je Domovinski Pokret stranka za koju smatram da imamo najviše zajedničkih pogleda i na nacionalnoj i lokalnoj razini. Oni su bili mlada stranka, pogotovo u Kaštelima i tako sam zapravo ušao u stranački život.

SU2: Nisam pripadnik nikakve stranke (smijeh), aktivirala sam se zato što smo preko KUD-a, radili smo određene predstave za grad Vukovar i preko toga smo upoznali ljude koji su nas tražili da budemo angažirani po pitanju politike. Najviše preko toga.

SU3: A kako bi to sada opisa... Zanimljivo pitanje (smijeh). To je još starija tema, to su devedesete i onaj stari HDZ u kojemu su mi i roditelji bili. Moja motivacija je onako amo reć domoljubna jer romantično gledan na taj HDZ iz devedesetih na nacionalnih razini. Mi prije

2000. godine nismo bili stranka nego pokret. Smatran da smo premali kao narod da bi se dijelili na ustaše i partizane i to je veliki problem za ovo društvo, jedini pravi put je bio put pomirbe u devedesetima.

Nakon toga pitanje je bilo usmjereno na općenito probleme s kojima se suočava grad Kaštela. Sva 4 sugovornika istaknula su infrastrukturu kao jedan od najvećih problema, no u daljnjim razlozima koje su navodili međusobno se razlikuju.

SU1: Nedostatak sadržaja za mlade, nedostatak ekonomske prilike za razvitak, općenito nema sadržaja za ništa jer grad stagnira jer se pretvorio samo u predgrađe Splita. Znači živimo u gradu koji ima 40 tisuća stanovnika, nemamo kino, nemamo centre, ovdje je sve toliko sitno da nije uopće relevantno, nemamo lance restorana, totalno smo izolirani. Jedino imamo sriću šta Jadranska magistrala prolazi kroz Kaštela, a van toga od javnog prijevoza do ulica, pola grada nema kanalizaciju u 21. stoljeću, tek se sad na tome radi, a radi se presporo. Sve šta se dobro i napravi i dalje bude korumpirano zapravo, kao ovo što se radilo u bašti di je B-Cool, radilo se 2 godine duže od predviđenog za 100 ili 200 metara ceste, a to opet se nije radilo da bi se pomoglo građanima nego da bi se uljepšalo zbog turista.

Druga sugovornica je uz infrastrukturu istaknula i problem nedostatka društvenog sadržaja, ali i neaktivnost građana.

SU2: Infrastruktura nam je jako loša, društveni život nema mnogo KUD-ova, sportskih ili humanitarnih udruženja, mislim da bi to trebalo u svakom slučaju još više gurati, fali interakcije među građanima po pitanju javnog života. U drugu ruku svi uvijek imaju nešto za prokomentirati o politici, svi znaju šta nije u redu, ali niko nije aktivan.

Treći ispitanik smatra da utjecaj na trenutno stanje imaju i poduzeća koja su bila osnivana za vrijeme prošlog sistema.

SU3: U Kaštelima po meni trenutno, iako to nije od danas je taj problem je problem infrastrukture i nelegalne gradnje, a sređivanje toga će biti dugotrajan proces. Treba biti realan. Problem su i tvornice koje su ode bile napravljene, a nikad nisu trebale biti napravljene, tipa

Jugovinil i Dalmacijacement. Šteta je recimo i hotel Palace koji je radia odlično, koji je već 20 godina zapušten. Grad inače podupire tu gradnju, ali dođe neka treća strana koja to sve zakoči.

Posljednji ispitanik je pak izrazio mišljenje da na stanje utječe i komunalni problem kanalizacije kao i slabija prometna povezanost s nekim mjestima.

SU4: Pa kao i cijela Hrvatska, Kaštela imaju mnoge probleme, naravno nezaposlenost i sve stvari koje muče Hrvatsku. Istakao bi infrastrukturu, Kaštela su u relativno kratkom vrimenu narasla iz 7 manjih mediteranskih sela u jedan veći grad, potpuno neplanski izgrađeno. Iznad magistrale je sve potpuno bespravno izgrađeno i sad kada se to sve legaliziralo nastaje jedan urbani kaos u kojem su putevi jako loši, voda i kanalizacija nisu razvedene, generalno jako loša urbanistička slika. Slaba povezanost sa okolnim prostorom, ne toliko sa Splitom koliko sa Trogiron i Kaštelanskom zagoron. Ja osobno često idem na selo, kao i većina stanovništva Kaštela koja je porijeklon od gore tako da mislin da postoji veliki potencijal da se to iskoristi, a sadašnje vlasti ga ne koriste. Mislin da su infrastruktura i nedostatak sadržaja generalno najveći problemi u Kaštelima.

Iduća su se pitanja ticala općenito položaja mladih, njihove zastupljenosti u politici i njihovim problemima, poznato je da se te stvari redovito nalaze u samom vrhu prioriteta za koje građani žele kvalitetnija rješenja (Ilišin 2017: 205). Prvi ispitanik istaknuo je problem perspektive mladih, kao i problem kriminala dok su iduća tri ispitanika davala manje ili više slične odgovore koji se tiču sadržaja koji nedostaju mladima.

I: Koji su najveći problemi mladih danas u Kaštelima?

SU1: Što nemaju apsolutno nikakvu priliku, što su nan škole nikakve, što nan je prilika za obrazovanje nikakva, jedina srednja škola koja ima je ova braće Radić, a to je teško ruglo, mislin nema mista u vrtićima, a dica se nemaju di igrat nego na ulici dok prolaze auta i sve. Dosta je kriminala svakog oblika i na svakom koraku.

SU2: Pa, društveni život, uvik je ta priča da nemamo baš di vele izać, netribaju to bit klubovi, može to bit i nekakve zajednice di pričali i družili se, možda da se to bazira na kulturi i na sportu. To je manje-više najveći problem mladih.

SU3: Ja mislim da je u Kaštelima problem ko i u svakom gradu posal za mladoga čovika. Nemamo neku proizvodnju i generalno su ljudi prisiljeni ić vanka bit konobari i kuvari. Baš škakljivo pitanje. Sadržaja uvik fali, a sad i meni je čudno da Kaštela nemaju kino

SU4: Pa mladi definitivno nemaju dovoljno sadržaja. Osim nogometa sportski sadržaji su jako rijetki, kino nepostoji, noćni klubovi isto tako ne postoje, vrlo ograničen izbor. Pa čak i škole, ima samo jedna srednja škole, samo je jedna u cilin Kaštelima

Prvi i posljednji ispitanik smatraju da je položaj mladih u Kaštelima danas loš, dok drugi i treći ispitanik imaju vrlo pozitivno mišljenje

I: Kako generalno vidite položaj mladih u Kaštelima?

SU1: Pa položaj mladih u Kaštelima je isti ka i prije 20 godine (smijeh), znači svima je cilj ić u srednju školu u Split i selit ća radit negdi drugo. Jedino ako otvore obrt i onda ostanu ovde radit, u principu poslove plavih ovratnika i to je to.

SU4: Položaj mladih u Kaštelima bih ocijenio da je više loš nego dobar iako jedna i druga strana imaju svoje argumente. Ja bi rekao da je najveći problem u tom nedostatku sadržaja, politika se ne bavi dovoljno mladima, iako postoje neki potezi grada koje pozdravljan.

SU2: Pa mislin da mladi u kaštelima imaju mogućnosti, da primjerice za osnivanje obitelji i za zaposlenje, ono što zapravo mlade najviše i brine. Ipak mislim da se uvijek može bolje i više. Samo kad bi mladi bili malo više zainteresirani...

SU3: Šta se tiče obiteljskog života i svega ja mislin da ima potencijala za dobro život u Kaštelima. U zadnji periodu, zadnjih par godina dosta mladih obitelji, ono dosta su pristupačne cijene nego u Splitu.

Nadalje, iduća pitanja ticala su se Kaštelanskog gradskog vijeća i politika koje ono provode prema mladima. U posljednjim godinama neka su istraživanja zabilježila da je upisivanje mladih u političke stranke u svojevrsnom porastu to ne mora podrazumijevati da ti isti mladi imaju veći utjecaj na političke odluke (Ilišin 2017 : 249). Opet je prvi ispitanik bio dosta kritičniji od iduća tri, drugi i četvrti ispitanik smatraju da je trenutno bolje stanje nego što je bilo prije dok je treći ispitanik istaknuo kako je trenutno stanje za mlade odlično.

SU1: Mislin da nisu dovoljno okrenuti mladima, demografske mjere kaskaju jako jako puno, mislin da su stipendije smiješno male, ikakve prilike za ostajanje u gradu za jednu mladu osobu nikakve, jedino pozitivno šta gradska vlast radi su ti infrastrukturni projekti, mislim da tu nema nikakve inicijative.

SU2: Gradska politika je okrenuta prema mladima, uvijek se može naći neka zanimacija po tom pitanju. Jednostavno mladi nisu zainteresirani, imaju neke svoje stavove o problemima, kad bi se mladi malo više angažirali to bi svakako dosta pomoglo, ali sama gradska politika prema mladima ne mislim da je loša.

SU4: Do prije par godina po meni to ne bi mogla biti niti tema, uvijek su se vrtili stariji ljudi, manje-više ista imena još od devedesetih. Po nekoj mojoj procjeni u zadnjih par godina se događaju neke pozitivne promjene na tu temu

SU3: Mislin da je trenutnu gradonačelnik što se tiče mladih i ovih sadržaja koji su se napravili u gradu od igrališta i tako dalje. Sad je tu i natječaj za POS-ove stanove po prvi put u Kaštelima. Mislin da je to veliki pomak za mlade obitelji, jedino neznan sad za stipendije šta je tu trenutno.

Kad je u pitanju smjer u kojem Kaštela idu, drugi i četvrti ispitanik dali su relativno umjereno optimistično mišljenje, a prvi i treći dali su izrazito pesimistično, odnosno izrazito optimistično mišljenje.

SU2: Pa mislim da idu u dobrom smjeru jer se stalno nešto pokreće, primjerice sport. Nešto se ipak događa, mislim gradi se, radi se. Više bi ocjenila kao pozitivan nego kao negativan smjer.

SU4: Kaštela su grad s puno problema, 20 i nešto godina živim tu, ali ipak smatram da je smjer u kojim se Kaštela kreću pozitivan ipak se nešto radi. Ide se prema rješavanju nekih problema, ali nedostaje volje i odlučnosti da se ti procesi ubrzaju.

SU1: Kaštela ne idu ni u dobron ni u lošen smjeru, Kaštela stagniraju. Mi smo jednostavno grad koji nema nikakvu budućnost jer nan je budućnost ista ka i prošlost i sadašnjost. Nikad se neće ništa prominit, jedino šta se prominilo u zadnjih 20 godina je to šta obnovilo par cesta i šetnica, tako će bit i za 20 godina, par šetnica će se obnovit, ali to po meni nije relevantno za neku širu sliku.

SU3: Smatran da idu u dobron smjeru. Gledaj rade se neke stvari koja su jako bitne za vizuru grada i za neko zdravije okruženje, nema nijednom gradu napretka dok se ne napravi kanalizacija naravno, međutin to se sada radi i to će bit napravljeno do 2023. godine. To je davno tribalo bit napravljeno, ali sadašnja vlast to završava. Rade se projekti obnove i uređenja obale i šetnice, a to drastično popravlja vizuru grada nabolje.

Kada je riječ o najvećoj pozitivnoj promjeni u recentnom vremenu opet imamo slaganje između prvog i posljednjeg ispitanika koji su obojica kao najpozitivniji trend istaknuli kaštelansku demografiju, druga ispitanica fokusirala se na turizam, dok je treći ispitanik istaknuo pomake u rješavanju bespravne gradnje. Iako nije uvijek bila među problemima koje mladi smatraju primarnima za rješavanje, iz ovog se uzorka daje naslutiti da mladi danas više nego ranije razmišljaju o demografiji (Ilišin 2017: 205).

I:Što biste istaknuli kao najpozitivniji trend u zadnjih nekoliko godina?

SU4: Zasigurno, najbolji trend je demografski trend, za koji je popis pokazao da bilježi prirodni prirast i pozitivan migracijski saldo jer mlade obitelji sada sve češće sele iz Splita kod nas, ponajviše zbog cijene kvadrata stambenog prostora kojeg Kaštela mogu ponuditi.

SU1: Mislim da je to pozitivni prirast stanovništva, u gradu ima dosta mladih obitelji, znači grad ne odumire nego demografski raste, ali to nije zaslužna politika nego demografija županije.

SU2: Pa pozitivna stvar je svakako turizam, što se tiče i samog gradskog proračuna on ga puni više od ostalih. Turizam je oduvijek prisutan u Kaštelima, ali ako se nastavi ovin tempom bit će sigurno prisutan još jako dugo, stvarno se ističemo u tom smjeru, dosta je jaka i marina u Gomilici, a puno je privatnih iznajmljivača koji rade s turistima i šta se tiče toga to je odlična stvar i može se još puno toga još napraviti.

SU3: Pa upravo ovo rješavanje bespravne gradnje od davnih vremena...

Sljedeća tema su bili negativni trendovi i problemi koji postoje, ali se ne rješavaju. Moram napomenuti da su na ovoj temi u globalu sugovornici bili izrazito rječiti te su davali opsežne i argumentirane odgovore, a međusobno su isticali različite probleme koji svi zapravo imaju realno uporište. Jedino treći ispitanik ima mišljenje drukčije od ostalih, on naime ne smatra da postoje neki veliki problemi u Kaštelima ili ako ih ima nemaju korelaciju s vlasti. S obzirom na to da moji ispitanici osim jednog nisu dobno udaljeni od maturanata više od pet godina, a dobar dio maturanata, a za očekivati je i nešto starijih ne zna razliku između pozicije i opozicije, iznenađujuće je koliko su ispitanici pokazali kreativnosti i znanja na ove i slične teme (Bagić i Šalaj 2011: 25).

I: Što je najlošije što se dogodilo u Kaštelima i postoje li neki dugoročni problemi koji se ne rješavaju?

SU1: To je sigurno propadanje svih projekata koji su imali iti malo šanse u Kaštelima. Od Hotela Palace koji se triba riješiti ima već 3 4 puta, Divulje isto tako jer nije prošlo na gradskom vijeću, Kaštelanski staklenici također propadaju. Općenito svi veći ekonomski projekti su propali jako, jako brzo i jako jako naglo, a imamo dovoljno potencijala da se razvijamo i turistički i agronomski i industrijski, ipak nijedan dobar projekt nije prošao zbog sastava gradskog vijeća i niti će ijedan proći tako da to vidim kao najveći problem. Turizam u Kaštelima se svodi na obitelji koje se vraćaju, a on raste jer raste u cijeloj državi.... Dolaze samo porodice koje nisu gosti visoke platežne moći, te mi zbog njih imamo turizam. Ej, Kaštela nemaju niti jedan hotel sa 4 zvjezdice, sve su sa 3!... U zadnjih 15 godina se napravila samo jedna škola i to ona u Nehaju, vrtići se isto tako ne grade, mislim da će to s obzirom na rast stanovništva sigurno utjecati na standard i na obrazovanje djece i mladih. Grad će tu najviše propasti jer ne iskorištava svoje prirodne kapacitete nego ih samo šalje u druge gradove na obrazovanje i ljudi gube doticaj sa svojim gradom.

SU2: Pa iako je turizam dosta jak, on nosi i neke probleme kao što je zagađenje okoliša, jer se turisti ne ponašaju isto kao i u svojim državama, tako da je otpad na sve strane. Tribalo bi se malo s tim pozabavit, a također je problem i mlade obitelji koje nemaju dovoljno uvjeta zaposlenja i vrtića, problem je i kanalizacija iako se to pitanje počelo sa rješavanjem, ali na jedan dosta usporen način i to je pitanje već odavno trebalo biti riješeno. Mogu spomeniti i situaciju sa parkingom... Pa problem je školovanja i odgoja djece, imamo u cijeloj Kaštelima samo jednu srednju školu i to ovu braće Radić koja ima samo dva ogranaka. Međutim puno djece bi se upisivalo u srednje škole u Kaštelima da ih imamo... tako da bi više mladih u toj dobi više vremena provodilo u Kaštelima, a ne bježalo u školu u Trogir i Split.

SU4: Najlošije je ta jedna apartmanizacija, koja u načelu nije loša, ali povukla je neke negativne stvari kao što su uzurpacija javnog prostora i pomorskog dobra. U Kaštelima i u Hrvatskoj su ljudi shvatili da je turistički boom u tijeku i žele zaraditi novce tako da se dobar dio tog starog dijela Kaštela i kamenih kula pretvorila u apartmane. Tako da je to jedan negativniji trend ti štekati po cestama i tako dalje... previše se gleda u korist kapitala umjesto u korist javnog dobra. To je ta sprega nekih poduzetnika i gradskih vlasti. Mislim da su svi svjesni tih problema, ali stavljaju privatne interese ispred gradskih, a to svi znaju i okreću glavu od toga.

SU3: Zanimljivo... a neznan šta bi reka kao neki negativan trend. Moje mišljenje je da je najveći problem gradnja koja se dozvoljavala u Kaštelima, ali to je omogućavala neka prijašnja vlast... Neznan grad želi širit cestu, a građani ne žele prodati po fer cijeni, iako su prije nekoliko godina tek dobili legalizaciju.

Posljednje pitanje ticalo se njihove motivacije za bavljenje politikom i zadovoljstvom dosadašnjim političkim djelovanjem. Svi osim prvog ispitanika kazali su da se namjeravaju i dalje baviti politikom. Također drugi, treći i četvrti istaknuli su zadovoljstvo svojim dosadašnjim političkim angažmanom, dok je prvi sugovornik istaknuo isključivo vlastito razočaranje. Treba uzeti u obzir da većina ispitanika ima pozitivne namjere u politici i da shvaćaju da se politika kao i život sastoji od dobrih loših trenutaka koji imaju ulogu u stjecanju životnih iskustava (Šalaj 2011: 19).

I: Kako vidite svoj život u politici dugoročno? Namjeravate li se i dalje kandidirati i koja vam je motivacija?

SU2: Još uvijek sam mlada (smijeh) definitivno bi željela ostati u politici, mislim imam dovoljno dobrih ideja da tu budem relevantna... Namjeravam se i dalje kandidirati, iako sam student još uvijek, mislin da ću bit još aktivnija kad završim fakultet. Općenito potičem mlade da se više bave politikon.

SU3: Najveća mi je motivacija da pokušam nešto još promijeniti nabolje u svom gradu. Prioritet mi je moj posal i danas sutra ako Bog da i obitelj. Trenutno sam samac tako da iman vrimena bavit se nekin drugim stvarima. Planiran se i dalje u globalu bavit politikon, bar na neki način.

SU4: Iako je teško doći do političkih rješenja, kad ste aktivni u boljoj ste poziciji za rješavanje toga i biti uključeni. Dosadašnjim sam radom zadovoljan, a naravno da bi se u budućnosti volia okušat i u županijskoj ili nacionalnoj politici, trenutno iman dovoljno motivacije i mislin da je ovo odličan način da se doprinese lokalnoj zajednici i mislin da ću nastaviti u ton smjeru.

SUI: Moja politička karijera trenutno ne postoji (smijeh), treba se maknuti šta prije od politike u Kaštelima, jer tu ako niste spremni učlaniti se u jedinu stranku koja ima šanse pobijediti na izborima. Nema se smisla baviti s tim jer ljudi ne izlaze na izbore, politika na gradskoj razini je blago rečeno katastrofa, a na nacionalnoj ne nešto malo bolja. Jednostavno politika u Hrvatskoj nema smisla jer više od pola ljudi ne glasa i to je nevjerovatno. Nevjerovatno je da je gradonačelnik čovik koji je dobio koliko 10 15 glasova cijelog stanovništva? Trenutno se ne mislim kandidirati za druge funkcije jer sam razočaran.

6. Zaključak

U ovom radu fokus uglavnom bio na poziciji i perspektivi mladih Kaštelana koji su se odlučili uključiti u javni i politički život svoga grada. Namjera je bila da se čitatelju omogući bolji pogled na kaštelansku politiku i probleme koji taj grad tište. Međutim iako sam u radu iznio pogled na dominantne vrijednosti i preferencije biračkog tijela koje su više ili manje jasne po tome kome Kaštelani poklanjaju svoje povjerenje na redovnim izborima može se reći da se iz odgovora mojih ispitanika mogu naslutiti i neki budući trendovi koji će igrati važniju ulogu kako u Kaštelima tako i na nekoj većoj razini. Ranije sam spomenuo da su neki od odgovora prilično iznenađujući, odnosno ukazuju na to da su danas mladi zbog sve većeg pristupa informacijama sve bolje informirani o svakodnevnim problemima u društvu i znaju znatno više nego što su to mladi u prijašnjim vremenima. Tako su na primjer u prošlosti mladi vrlo rijetko svoju pažnju usmjeravali ka demografiji, a danas to više nije slučaj te su mladi mnogo bolje informirani o tom problemu, što je možda i utjecaj javnog diskursa koji je u posljednje vrijeme više pažnje poklonio toj važnoj grani znanosti. Mladi zasigurno najbolje razumiju svoje probleme iako možda nedostaje inicijative na njihovoj strani po pitanju većeg društvenog angažmana, ali zasigurno njihov broj nije zanemariv pa bi se moglo sugerirati da bi ljudi koji se ozbiljnije bave politikom trebali više obratiti pozornost i na njihov glas. Osim demografije imam dojam da je ovaj uzorak pokazao da u većoj mjeri mlade danas zanima i infrastruktura te daju konstruktivne prijedloge kojima i oni žele potaknuti rješavanje problema koji su vezani uz to, ali i sami sudjelovati u daljnjim procesima. Iako je za mlađu populaciju vrlo čest vezan pesimizam i kritika prema starijim članovima društva, mladi svoje kritike temelje na vlastitim iskustvima, a vjerojatno i iz interakcije s ostalim društvenim akterima iz čijih odgovora možemo razaznati njihovo zadovoljstvo ili nezadovoljstvo koje je u velikoj mjeri temeljeno na argumentima koje su oni ponudili. Što se tiče Kaštela kao dijela političkog i glasačkog tijela Republike Hrvatske možemo reći da oni kroz godine pokazuju neke jasne trendove koji mogu međusobno biti u korelaciji. Tako se jasno može iščitati da Kaštelani u razdobljima u kojima su davali gotovo plebiscitarnu podršku preko polovice glasova HDZ-u na parlamentarnim ili lokalnim izborima, ako glasači nisu bili zadovoljni individualnim kandidatom kojeg je ta stranka ponudila na predsjedničkim izborima toj su opciji odbili dati glas i tražili su alternativu, a jasno možemo vidjeti i trend da su primjerice u drugom krugu predsjedničkih izbora gotovo u pravilu birači tražili i svoj glas dali kandidatu kojeg na političkom spektra smještaju na poziciju koja se percipira kao ona koja manje naginje ljevici od drugog kandidata. Iako trenutno HDZ i dalje uživa veliku podršku čini su da su danas birači više nego u ranijim godinama skloni

tražiti alternativu na desnoj strani političkog spektra što možemo vidjeti na rezultatima posljednjih predsjedničkih, parlamentarnih i lokalnih izbora, te se isto tako može primijetiti dodatan pad stranaka lijeve političke orijentacije među biračima koja godinama dobiva sve manje i manje glasova birača. Svi moji ispitanici tijekom intervjua isticali su svoje vlastite stavove o raznim temama te bi ovaj rad mogao pomoći u predviđanju smjerova u kojima će se kretati politika u nekim dijelovima Hrvatske ili barem ukazati na stavove koje u politici zastupa ili bi barem željela zastupati mlađa populacija koja želi i dalje participirati u javnom životu svoje lokalne zajednice, a možda i šire.

Prilozi:

Protokol

Za intervju s moja 4 ispitanika izabrao sam sljedećih trinaest pitanja koja se odnose na politiku u Kaštelima, svakodnevne probleme i njihovu motivaciju i odnos prema politici.

1. Kada ste se odlučili za politički angažman?
2. Što vas je motiviralo za politički angažman?
3. Možete li opisati kako ste ušli u politiku i na koji ste se način uključili u stranački život?
4. Što su generalno najveći problemi u Kaštelima?
5. Što su najveći problemi mladih u Kaštelima?
6. Kako vidite zastupljenost mladih u kaštelanskoj politici?
7. Kako generalno vidite položaj mladih u Kaštelima? Što je po vama najpozitivniji trend vezan za mlade?
8. Kako vidite Gradsko vijeće, s obzirom na to da u njemu gotovo da i nema mladih? Je li gradska politika dovoljno okrenuta prema mladima i zašto tako mislite?
9. Po vama, idu li Kaštela u dobrom ili u lošem smjeru? Zašto tako mislite?
10. Što biste mogli izdvojiti kao najbolji trend ili trendove u Kaštelima u posljednjih nekoliko godina?
11. Što je najlošije što se dogodilo u Kaštelima u zadnjih nekoliko godina?
12. Postoje li neki dugoročni problemi u Kaštelima koji se ne rješavaju i koji bi to bili?
13. Kako vidite svoj život u politici dugoročno? Namjeravate li se i dalje kandidirati i koja vam je motivacija?

Deskriptivni kodovi

Sugovornik/sugovornica	Spol	Stručna sprema	Stranačka opcija	Socioprofesionalni status	Dob
SU1	M	VSS	SDP	Student	23
SU2	Ž	VSS	Nezavisna	Studentica	23
SU3	M	SSS	HDZ	Zaposlen	27
SU4	M	SSS	DP	Student	21

Popis literature

1. Bagić, Dragan i Šalaj, Berto (2011). *Političko znanje mladih u Hrvatskoj*. Zagreb: GONG.
2. Domazet, Mladen i Vuletin, Marin (2002). *Donjokaštelanska svakodnevnica 1900.-1939*. Zagreb: Difo.
3. Državno izborno povjerenstvo
4. Hodžić, Milan (1998). *Zbornik Kaštela kolijevka Hrvatske*. Dugi Rat: Tiskara Poljica
5. Ilišin, Vlasta (2017). *Mladi i politika: Trendovi (dis)kontinuiteta*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
6. Omašić, Vjeko (1986). *Povijest Kaštela*. Split: Logos.
7. Šalaj, Berto (2011). *Politička pismenost mladih u Hrvatskoj: Teorija i istraživanje*. Zagreb: GONG.
8. Židov, Marko (2019). *Mladi u političkim strankama: zalog za budućnost ili punopravni članovi? Kvalitativno istraživanje mladih pripadnika političkih stranaka na području Međimurske županije*. Zadar: Sveučilište u Zadru.